

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา เป้าหมายในการพัฒนาจะมุ่งพัฒนาในทุก ๆ ด้านเพื่อให้มีความเจริญเทียบเท่าอารยประเทศ ทั้งในด้านเทคโนโลยี การสื่อสารสมัยใหม่ เศรษฐกิจ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมบางประการ อันเนื่องมาจากการยอมรับเอาอารยธรรมของตะวันตกเข้ามา มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด

ในขณะที่สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในลักษณะของความนิยมในด้านวัตถุ มีวัฒนธรรมการบริโภคมากขึ้น ได้มีผลกระทบอย่างสำคัญต่อระดับคุณธรรมจริยธรรมให้ลดถอยลงเรื่อยๆ ซึ่งน่าเป็นห่วงและควรมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่บุคคลในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนซึ่งถือเป็นพลังสำคัญของชาติและมีความหวังใหม่ในสังคมเพราะเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลาย มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและสติปัญญา เป็นวัยที่ก้าวสู่ระบบการผลิต เพื่อให้ได้ผลิตผลที่มีคุณภาพออกสู่สังคม มีศักยภาพที่สมควรได้รับการพัฒนาให้เป็นพลังของชาติที่ต้องสืบทอด และดำเนินกิจกรรมทางสังคมต่อจากคนรุ่นก่อนต่อไป

ในการพัฒนาประเทศชาตินั้น หากเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติถูกปล่อยปละละเลยและให้ความสำคัญน้อย ก็เสมือนเป็นการลดพลังของชาติลง และสังคมอาจจะเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาในไม่ช้าได้ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควรทำมาตั้งแต่เด็ก โดยเริ่มตั้งแต่วัยประถมศึกษา เพราะเป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้กฎเกณฑ์สังคมและจริยธรรม ดังที่ Piaget (อ้างใน การระเกด ดวงดาว, 2546, หน้า 1) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กว่า เด็กในวัย 6-12 ปี จะสามารถคิดได้อย่างมีเหตุผลและรู้จักแก้ปัญหาในสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้ เริ่มเข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ว่าสามารถยืดหยุ่นได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กด้วย

ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนนั้น จำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง เพราะพฤติกรรมของบุคคลย่อมมีผลสืบเนื่องกันและในช่วงที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งจัดว่าเป็นวัยที่อยู่ระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อของการเป็นเด็กและผู้ใหญ่เป็นวัยที่กำลังมีพัฒนาการทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และร่างกาย จึงง่ายต่อการที่จะปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมตามที่ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524) ได้กล่าวถึงนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาพร้อมที่จะรับการปลูกฝังเจตคติทางจริยธรรมมากที่สุด เพราะเป็นวัยแห่งการเสริมสร้างความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน

การพัฒนาทางด้านจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องเน้น และยังเกี่ยวเนื่องมาถึงการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาที่มีแนวทางการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กเป็นคนดี คนเก่ง สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นพลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษาในระบบปฏิรูป เป็นหัวใจของการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาสังคมให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สังคมที่คนมีคุณธรรมจริยธรรมจะเป็นสังคมที่มีความสงบสุขและเจริญก้าวหน้า ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญของสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ ที่จะต้องทำหน้าที่อบรมสั่งสอนให้นักเรียน นักศึกษาให้ถึงพร้อมทั้งความเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรมประจำตน ดังที่ สาโรช บัวศรี (อ้างใน อนวัช รัตนเมธาวิ, 2528, หน้า 3) กล่าวว่า ไม่ว่าโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยใด ๆ หากจะปลูกฝังเพียงเพื่อให้การศึกษาทางวิชาการหรือวิชาชีพล้วน ๆ แต่อย่างเดียวก่อนนักเรียน นิสิต นักศึกษา โดยไม่คำนึงถึงเรื่องคุณธรรมอื่น ๆ เช่น การมีความรับผิดชอบสูง การมีจริยธรรม การมีมนุษยธรรม อื่น ๆ แล้ว ก็นับว่าโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยยังไม่ได้ทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ ยังไม่สนองความต้องการของชุมชนหรือของประเทศชาติ

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษา โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่นับว่ามีความสำคัญทั้งในการแก้ปัญหาและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน แต่ในปัจจุบันการอบรมสั่งสอนวิชาการในโรงเรียนและสถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งหลาย ส่วนใหญ่มักจะมุ่งเน้นสอนเฉพาะเนื้อหาวิชานั้น ๆ โดยไม่ได้สอดแทรกความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมไปด้วยเลย เราเน้นแต่เรื่องทักษะวิชาชีพเท่านั้น หลักสำคัญในการสอนคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณแก่นักเรียนนับว่าเป็นเรื่องยากลำบากอย่างยิ่ง เนื่องจากมีลักษณะเป็นนามธรรมลึกซึ้ง

ปฏิบัติตามได้ยาก หากผู้สอนเองไม่สามารถปฏิบัติตามที่สั่งสอนแก่ศิษย์แล้ว ก็ยากนักที่จะได้รับความสำเร็จที่น่าพอใจอย่างแท้จริง

แนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กเป็นสิ่งที่คุณครูจำเป็นต้องศึกษาและต้องอาศัยเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่จะเร้าใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กระตือรือร้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอน โดยให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักแสดงความคิดเห็น ได้วิจารณ์ ให้เหตุผล ตลอดจนสามารถสรุปผลการเรียนรู้ด้วยตนเองอันจะนำไปสู่การปฏิบัติและแก้ไข ปัญหาชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงมีความสำคัญในการจัดระบบการพัฒนา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู อาจารย์ทุกคนที่จำเป็นต้องทราบปัญหาและความต้องการที่แท้จริงว่า มีเรื่องใดบ้างที่โรงเรียน ยังมีผลการปฏิบัติไม่บรรลุตามเป้าหมายเพื่อจะได้นำความต้องการดังกล่าวไปวางแผนกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

ผู้ศึกษาได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน บ้านแป้นพิทยาคม ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินโครงการพัฒนาและส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม โดยยึดแนวปฏิบัติของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2525 และจัดทำคู่มือการดำเนินงานตามหลักการปลูกฝังค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ของหน่วยงานศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2526 , หน้า 1 - 30) ได้แก่การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ การประหยัดอดออม การมีระเบียบวินัยและการเคารพกฎหมาย การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนาและความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซึ่งหลักการดังกล่าว ผู้ศึกษามีความเห็นว่าน่าจะเป็นแนวทางในการที่จะนำไป ปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน และเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ไข ปัญหาให้แก่ นักเรียนได้ เพราะจะทำให้ให้นักเรียนได้ศึกษาถึงหลักวิธีการในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง รู้จักผิดชอบชั่วดีและมีคุณธรรมจริยธรรม จะช่วยพัฒนาจิตใจให้เกิดความเข้มแข็ง อดทน เข้าใจ ความเป็นจริงของชีวิตมากขึ้น

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้สนใจและศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแล้ว นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจและสามารถ นำหลักคุณธรรมจริยธรรมที่ได้รับจากโครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมไป ปฏิบัติในชีวิตประจำวันหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้าไปปรับปรุงแก้ไข และใช้เป็นบรรทัดฐานในการกำหนดแนวทางฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนที่ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 ห้องเรียน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม จังหวัดลำพูน
2. ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม จังหวัดลำพูน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนที่ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคม

1. โครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 มีโครงการย่อยจำนวน 4 โครงการ คือ
 - 1.1 โครงการธนาคารความดี
 - 1.2 โครงการส่งเสริมมารยาทไทย
 - 1.3 โครงการประกาศเกียรติคุณนักเรียนประพฤติดี
 - 1.4 โครงการวันพระในโรงเรียน
2. พฤติกรรมนักเรียนในการปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรม ตามหลักการปลูกฝังค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้
 - 2.1 การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ
 - 2.2 การประหยัดอดออม
 - 2.3 การมีระเบียบวินัยและการเคารพกฎหมาย
 - 2.4 การปฏิบัติตนตามคุณธรรมของศาสนา
 - 2.5 ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรม หมายถึง การประพฤติหรือไม่ประพฤตินักเรียนในทางที่ถูกต้อง ดีงาม และเหมาะสม

คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีในบุคคล ที่ก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม

จริยธรรม หมายถึง แนวทางในการประพฤติ ปฏิบัติ ให้เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

โครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง โครงการที่โรงเรียนบ้านแป้นพิทยาคมจัดทำขึ้น มีโครงการย่อยจำนวน 4 โครงการ คือ โครงการธนาคารความดี โครงการส่งเสริมมารยาทไทย โครงการประกาศเกียรติคุณนักเรียนประพฤติดี และโครงการวันพระในโรงเรียน โดยดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 - 2 ปีการศึกษา 2547

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. สามารถนำปัญหาและอุปสรรคที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ไปปรับปรุงแก้ไขวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป
2. เป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในสถานศึกษาอื่น ๆ ต่อไป